

Sygn. akt I ACa 867/18

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 grudnia 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	SSA Zbigniew Merchel (spr.)
Sędziowie:	SA Dorota Gierczak SA Przemysław Banasik
Protokolant:	stażysta Mariusz Neumann

po rozpoznaniu w dniu 3 grudnia 2019 r. w Gdańsku na rozprawie

sprawy z powództwa Skarbu Państwa - Naczelnika Trzeciego Urzędu Skarbowego w G.

przeciwko U. K. (1)i (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w S.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanej U. K. (1) od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku

z dnia 13 grudnia 2013 r., sygn. akt I C 522/13 1/ zmienia zaskarżony wyrok:

a) w punkcie 1 (pierwszym) w ten sposób, że zasądza od (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S. na rzecz Skarbu Państwa - Naczelnika Urzędu Skarbowego w G. kwotę 93.079 (dziewięćdziesiąt trzy tysiące siedemdziesiąt dziewięć) zł wraz ustawowymi odsetkami od dnia 27 lutego 2009r. do dnia zapłaty i oddala powództwo w stosunku do pozwanej U. K. (1);

b) w punkcie 2 (drugim) w ten sposób, że zasądza od (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S. na rzecz Skarbu Państwa - Naczelnika Urzędu Skarbowego w G. kwotę 3.600 (trzy tysiące sześćset) zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego;

c) w punkcie 4 (czwartym) w ten sposób, że nakazuje ściągnąć od (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S. na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Gdańsku kwotę 4.654 (cztery' tysiące sześćset pięćdziesiąt cztery) zł tytułem kosztów sądowych;

d) w punkcie 5 (piątym) w ten sposób, że nie obciąża powoda kosztami zastępstwa procesowego należnymi pozwanej U. K. (1);

II/ oddala apelację w pozostałym zakresie;

III/ nie obciąża powoda kosztami zastępstwa procesowego za postępowanie apelacyjne należnymi pozwanej U. K. (1).

Na oryginale właściwe podpisy.

UZASADNIENIE

Powód Skarb Państwa - Naczelnik Trzeciego Urzędu Skarbowego w G. wniósł pozew przeciwko pozwanym U. K. (1) i L. J., domagając się zasądzenia solidarnie od nich na jego rzecz kwoty 93.079 zł wraz z ustawowymi odsetkami do dnia 27 lutego 2009 r. do dnia zapłaty oraz kosztami procesu, w tym kosztami zastępstwa procesowego.

W uzasadnieniu pozwu powód wskazał, że w dniu 25 listopada 2008 r. jako organ podatkowy nienależnie przekazał na konto (...) spółki z o.o. kwotę 93.079 zł. W tym czasie prezesem wskazanej spółki była pozwana U. K. (1). Z uwagi na brak zwrotu wskazanej wyżej kwoty i brak kontaktu z pozwaną, powód w dniu 3 marca 2009 r. wezwał pozwaną do zwrotu nienależnie przekazanej kwoty. W dniu 21 października 2010 r. skierowano do pozwanej wezwanie przedsądowe. Jako podstawę prawną żądania powód wskazał art. 415 k.c. W odpowiedzi pozwana przekazała wraz z pismem z dnia 2 listopada 2010 r. dokumentację mającą wykazywać, że nie jest już prezesem zarządu albowiem sprzedała przysługujące jej udziały na rzecz L. J..

W odpowiedzi na pozew pozwana U. K. (1) wniosła o oddalenie powództwa i zasądzenie od powoda na jej rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych wraz z opłatą skarbową od pełnomocnictwa.

W uzasadnieniu odpowiedzi na pozew podniosła, że zgodnie z art. 299 k.s.h. wierzyciel pozywający członków zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością powinien legitymować się tytułem egzekucyjnym przeciwko spółce. Tymczasem z treści z pozwu nie wynika, aby przeciwko spółce było prowadzone postępowanie zmierzające do uzyskania tytułu egzekucyjnego. Nie wykazano również bezskuteczności egzekucji przeciwko spółce. W ocenie pozwanej brak jest również podstaw do zastosowania art. 415 k.c., jak i naliczania odsetek od dnia 27 lutego 2009 r.

W piśmie procesowym z dnia 11 lutego 2011 r. powód wniósł o wezwanie na mocy art. 194 § 3 k.p.c. (...) sp. z o.o. z siedzibą w S. do wzięcia udziału w sprawie po stronie pozwanej, wskazując w dalszym toku procesu przepis art. 405 k.c. w zw. z art. 410 § 2 k.c. jako podstawę prawną odpowiedzialności wskazanej Spółki. Jednocześnie cofnął pozew wobec pozwanego L. J.. W związku z powyższym, postanowieniem z dnia 22 lutego 2011 r. Sąd Okręgowy w Gdańsku umorzył postępowanie w sprawie w stosunku do pozwanego L. J. oraz w trybie art. 194 § 3 k.p.c. wezwał do wzięcia udziału w sprawie w charakterze pozwanego (...) spółkę z o.o. z siedzibą w S..

Wyrokiem, który w stosunku do pozwanego (...) spółki z o. o. w S. był wyrokiem zaocznym, z dnia 13 grudnia 2013 r. Sąd Okręgowy w Gdańsku zasądził solidarnie od pozwanych U. K. (1) i (...) spółki z o. o. w S. na rzecz powoda Skarbu Państwa – Naczelnika Trzeciego Urzędu Skarbowego w G. kwotę 93.079 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 27 lutego 2009 roku do dnia zapłaty oraz zasądził solidarnie od pozwanych U. K. (1) i (...) spółki z o. o. w S. na rzecz powoda Skarbu Państwa – Naczelnika Trzeciego Urzędu Skarbowego w G. kwotę 3.600 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego. Poza tym wyrokowi nadał w pkt. 1 i 2 rygor natychmiastowej wykonalności w stosunku do pozwanego (...) spółki z o. o. w S., nakazał ściągnąć solidarnie od pozwanych U. K. (1) i (...) spółki z o.o. w S. na rzecz Skarbu Państwa - Sąd Okręgowy w Gdańsku kwotę 4.654 zł tytułem kosztów sądowych, znosząc w pozostałym zakresie obowiązek zwrotu kosztów procesu pomiędzy stronami.

Sąd I instancji ustalił następujący stan faktyczny:

(...) spółka z o. o. z siedziba w S. złożyła do Trzeciego Urzędu Skarbowego w G. deklarację VAT-7 za maj 2007 r., w której zadeklarowała należne zobowiązanie do wpłaty do budżetu państwa w kwocie 77.763 zł wpłaconej w ustawowym terminie. Następnie w Spółce wszczęte zostały czynności kontrolne zakresie sprawdzenia prawidłowości rozliczeń z budżetem z tytułu podatku od towarów i usług za maj 2007 r., które zakończone zostały wydaniem przez Naczelnika Urzędu decyzji nr (...) z dnia 10 kwietnia 2008 r., w której odmiennie od deklarowanej zostało określone zobowiązanie w podatku VAT w wysokości 122.931 zł. W związku z tym ustalono dodatkowe zobowiązanie w podatku za maj 2007 r. w kwocie 13.550 zł. Kwoty zobowiązania określonego decyzją oraz kwoty dodatkowego zobowiązania Spółka nie

uiściła. Złożyła natomiast odwołanie, na skutek którego Dyrektor Izby Skarbowej uchylił decyzję Naczelnika Trzeciego Urzędu Skarbowego w G. do ponownego rozpatrzenia.

W dniu 25 listopada 2008 r., w trakcie prowadzonego - po uchyleniu decyzji Naczelnika Trzeciego Urzędu Skarbowego - postępowania podatkowego, na skutek błędu pracownika, organ podatkowy omyłkowo przekazał na konto bankowe Spółki kwotę 93.079 zł tytułem zwrotu deklarowanego i wpłaconego przez Spółkę podatku VAT w kwocie 77.763 zł wraz z kwotą 15.316 zł naliczoną jako oprocentowanie od kwoty wpłaconego zobowiązania.

W dacie przysporzenia U. K. (1) była jedynym członkiem zarządu i wspólnikiem spółki. Po stwierdzeniu w dniu 25 lutego 2009 r. omyłki, zastępca Naczelnik Trzeciego Urzędu Skarbowego w G. w dniu 26 lutego 2009 r. kontaktowała się telefonicznie z pozwaną U. K. (1) oraz R. P. prowadzącym księgowość Spółki i poinformowała o nienależnie przelany świadczeniu i konieczności jego zwrotu powodowi. Dodatkowo R. P. wyjaśnił pozwanej, że odwołanie od decyzji Naczelnika Trzeciego Urzędu Skarbowego dotyczyło domiaru ponad 30.000 zł natomiast na konto bankowe Spółki z Urzędu Skarbowego wpłynęło ponad 90.000 zł. W związku z tym doradził pozwanej, że należność trzeba zwrócić jako omyłkowo przekazaną kwotę. Pozwana zadeklarowała wobec R. P. chęć oddania w/w kwoty jednak nie podjęła w tym celu żadnych czynności, oczekując na zakończenie postępowania podatkowego toczącego się po uchyleniu decyzji Naczelnika Urzędu Skarbowego.

Następnie w piśmie z dnia 3 marca 2009 r. skierowanym do U. K. (1) jako Prezesa Zarządu Spółki Naczelnik III Urzędu Skarbowego w G. przedstawił stan sprawy i wskazał, że dokonany zwrot w dniu 25 listopada 2008 r. deklarowanego wpłaconego przez Spółkę zobowiązania po podpisaniu decyzji z dnia 10 kwietnia 2008 r. wraz z kwotą 15.316 zł naliczoną jako oprocentowanie od kwoty wpłaconego zobowiązania nastąpiło nienależnie. W związku z powyższym zwrócił się do pozwanej U. K. (1) o wpłatę na konto Urzędu Skarbowego nienależnie zwróconych kwot w łącznej wysokości 93.079 zł w terminie 25 dni od dnia otrzymania pisma.

Po omyłkowym przekazaniu kwoty 93.079 zł i zawiadomieniu o tym fakcie U. K. (1), na koncie bankowym Spółki, na które przekazano w/w świadczenie, dokonywano operacji polegających na jego obciążeniu w wyniku czego na dzień 25 listopada 2011 r. na przedmiotowym rachunku bankowym nie pozostały żadne środki pieniężne. Jednocześnie, w dniu 23 marca 2009 r. U. K. (1) jako jedyny wspólnik Spółki zawarła z L. J. umowę sprzedaży udziałów, na mocy której U. K. (1) sprzedała L. J. wszystkie udziały w Spółce za cenę 50.000 zł, odpowiadającą nominalnej wartości udziałów. Tego samego dnia odbyło się również nadzwyczajne zgromadzenie wspólników Spółki z udziałem L. J. jako jedynego wspólnika, podczas którego podjęto uchwałę o zmianie nazwy Spółki na (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, zmianie siedziby Spółki oraz odwołaniu zarządu w osobie U. K. (1) i powołaniu zarządu w osobie L. J. jako prezesa zarządu. Jednocześnie, w związku z podjęciem przedmiotowych uchwał złożono wnioski o zmianę danych podmiotu w rejestrze przedsiębiorców. Jednak, z uwagi na nie uzupełnienie braków formalnych wnioski zostały zwrócone i wpisy w rejestrze przedsiębiorców nie uległy zmianie.

W piśmie z dnia 21 października 2010 r. skierowanym do pozwanej U. K. (1) powód ponowił wezwanie do zwrotu w terminie 7 dni od otrzymania pisma nienależnie otrzymanej przez Spółkę w dniu 25 listopada 2008 r. kwoty 93.079 zł. Przedmiotowe pismo zostało doręczone pozwanej w dniu 26 października 2010 r.

W odpowiedzi pozwana wskazała, że z dniem 23 marca 2009 r. została odwołana z funkcji prezesa zarządu Spółki (...) oraz że w tym samym dniu doszło do sprzedaży przez nią wszystkich udziałów spółki na rzecz L. J., który został również powołany na stanowisko prezesa zarządu. W związku z tym podniosła, że nie jest jej znany stan finansowy, w tym ewentualne zadłużenie spółki wobec Urzędu Skarbowego. Wobec tego wskazała, że wszelkie roszczenia należy kierować do spółki i brak jest podstaw do zapłaty przez pozwaną zobowiązań Spółki.

Świadczenie pieniężne w kwocie 93.079 zł omyłkowo przekazanej na konto bankowe Spółki ostatecznie nie zostało zwrócone powodowi.

Przy tak ustalonym stanie faktycznym, Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dowodów z dokumentów, przedłożonych w toku postępowania. Dokumenty te dotyczące, w szczególności treści wpisów w rejestrze przedsiębiorców K.R.S, wysokości i czasu dokonania przelewu kwoty 93.079 zł na konto bankowe pozwanej Spółki, operacji dokonywanych na przedmiotowym rachunku bankowym, żądania zwrotu kwoty 93.079 zł, jako nienależnej oraz stanowiska pozwanej U. w tej mierze, nie budziły wątpliwości Sądu w zakresie ich pochodzenia i treści, a także nie były kwestionowane przez strony. Sąd oparł się również na zeznaniach świadków R. K. oraz R. P., które są wewnętrznie spójne i korelują z pozostałym materiałem dowodowym, a w konsekwencji zasługują na wiarę.

Dokonując ustaleń faktycznych Sąd pominął natomiast kserokopie protokołów przesłuchania świadków w innym postępowaniu przed Policją, gdyż oparcie w analizowanej sprawie ustaleń faktycznych na przedmiotowych dokumentach, kłóciłoby się z zasadą bezpośredniości oraz ustności postępowania. W konsekwencji, wskazywany przez powoda materiał procesowy, nie mógł stanowić podstawy dla dokonywania ustaleń faktycznych w sprawie.

Oceniając powództwo sąd I instancji uznał je za zasadne w całości.

Wskazał, że w rozpoznawanej sprawie powód wystąpił z roszczeniem zapłaty kwoty 93.079 zł wraz z ustawowymi odsetkami do dnia 27 lutego 2009 r. do dnia zapłaty - odpowiadającej kwocie nienależnie przekazanej przez powoda na rzecz (...) spółce z o.o. z siedzibą w S.. Jako podstawę prawną roszczenia wobec pozwanej U. K. (1) oraz (...) spółce z o.o. z siedzibą w S. wskazał zaś odpowiednio art. 415 k.c. oraz art. 410 k.c. w zw. z art. 405 k.c.

Mając to na uwadze na wstępie wskazał sąd I instancji, że w sytuacji dotyczącej odpowiedzialności różnych osób, z których jedna miałyby odpowiadać wyłącznie w oparciu o przepisy dotyczące bezpodstawnego wzbogacenia, a druga na podstawie przepisów regulujących odpowiedzialność deliktową, odpowiedzialność z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia nie ma charakteru subsydnialnego. W tego rodzaju sytuacji dochodzi bowiem do zbiegu podstaw odpowiedzialności różnych osób, które wobec uprawnionego ponoszą odpowiedzialność na zasadzie in solidum. Innymi słowy, obowiązek zwrotu korzyści nie jest wyłączony, gdy osoba która doznała uszczerbku dysponuje także roszczeniem odszkodowawczym wobec innego sprawcy szkody związanej z doznany uszczerbkiem majątkowym. Powyższe oznacza, że na gruncie rozpoznawanej sprawy dopuszczalne jest wystąpienie z roszczeniem opartym w stosunku pozwanej U. K. (1) na przepisie art. 415 k.c. oraz wobec (...) spółce z o.o. z siedzibą w S. na przepisie art. 410 k.c. w zw. z art. 405 k.c.

W kontekście roszczenia w stosunku do pozwanej (...) spółki z o.o. z siedzibą w S. zauważył sąd I instancji, że roszczenie powoda nie odpowiada zakresowi regulacji przewidzianej w przepisach ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa (t.j.: Dz. U. z 2012 r.. poz. 749) w zakresie nienależnie przekazanych kwot tytułem zwrotu podatku. Poza sporem pozostawało bowiem, że przelew środków pieniężnych objętych żądaniem pozwu nastąpił na rachunek bankowy (...) spółka z o.o. na skutek błędu pracownika powoda, bez udziału podatnika (pозwanej Spółki), który nawet nie wnosił o zwrot nadpłaty. W takiej sytuacji nienależnie dokonanego zwrotu podatku nie należy traktować na równi z zaległością podatkową. Odwołując się do poglądów judykatury przyjął, że omyłkowe przekazanie tytułem zwrotu podatku przez organ podatkowy na rachunek podatnika nienależnej mu kwoty pieniężnej w sytuacji, gdy sposób prawomocny rozstrzygnięto kwestię niezasadności wniosku strony o stwierdzenie nadpłaty powoduje brak jest związku przyczynowo-skutkowego pomiędzy zachowaniem podatnika a nienależnym zwrotem i powinno być rozpatrywane zgodnie z przepisami k.c. o bezpodstawnym wzbogaceniu i nienależnym świadczeniu (art. 405 w zw. z art. 410 § 1 k.c.). Innymi słowy, w razie samoistnej pomyłki organu uczynionej bez udziału podatnika Ordynacja podatkowa, w tym art. 52 § 1, nie ma zastosowania, jako że zwrot podatku samodzielnie obliczonego i zapłaconego przez podatnika nastąpił bez podstawy prawnej - bez decyzji, omyłkowo. Zastosowanie mają natomiast regulacje art. 405 w zw. z art. 410 § 1 k.c. bowiem przedmiotem rozstrzygnięcia nie jest wymiar podatku, ani jego zasadność, lecz fakt, że określone kwoty będące w majątku powoda uległy przekazaniu stronie pozwanej bezpodstawnie (przesunięcie majątkowe nastąpiło bez oparcia o przepisy Ordynacji podatkowej).

Na tle art. 410 k.c. uwagi z kolei wymagało wskazanie, że - jak już ustalono - w dniu 25 listopada 2008 r. pozwana Spółka uzyskała korzyść majątkową w postaci środków pieniężnych w kwocie 93.079 zł, którą powód omyłkowo przelał

na konto bankowe pozwanej Spółki. Jednocześnie ze zgromadzonego materiału dowodowego wynika, że pozwana Spółka miała wiedzę, że powód spełnił przedmiotowe świadczenie nie będąc w ogóle zobowiązanym oraz że winna była liczyć się z obowiązkiem zwrotu uzyskanej korzyści. W konsekwencji, żądanie zapłaty kwoty 93.079 zł od pozwanej Spółki należy uznać za uzasadnione.

W ocenie Sądu, na taką samą ocenę zasługuje również roszczenie odszkodowawcze skierowane do pozwanej U. K. (1), która w dacie przysporzenia była jedynym członkiem zarządu i wspólnikiem pozwanej Spółki. W tym zakresie wyjaśnił sąd w pierwszym rzędzie, że regulacja art. 291-299 k.s.h. nie wyczerpuje wszelkich problemów związane z odpowiedzialnością cywilną w stosunku do spółki z o.o. i poszczególnych osób. Obowiązują bowiem zasady odpowiedzialności deliktowej, czyli odpowiedzialności za zawinione działanie polegające na wyrządzeniu szkody osobie trzeciej bez istnienia węzła umownego (art. 415 i n. k.c.). W szczególności nie jest wykluczony zbieg roszczeń z art. 299 k.s.h. oraz art. 415 k.c. w stosunku do których nie zachodzi konstrukcyjna tożsamość lub podobieństwo. Przy tym warunkiem roszczeń odszkodowawczych na podstawie przepisów kodeksu cywilnego jest powstanie szkody w majątku osób trzecich, wina osób wyrządzających szkodę oraz związek przyczynowy między zawinionym działaniem a szkodą. Powyższe znajduje zaś oparcie w art. 300 k.s.h., który stanowi, że przepis art. 291-299 nie naruszają praw wspólników oraz osób trzecich do dochodzenia naprawienia szkody na zasadach ogólnych (na co powoływał się powód). Zdaniem sądu I instancji nie ulega zaś wątpliwości, że zachowaniem, za które podmiotowi można przypisać odpowiedzialność deliktową na podstawie art. 415 k.c., może być działanie, jak i zaniechanie, które polega na niewykonywaniu określonego działania (podmiot nie musi być bierny, może wykonywać inne czynności), gdy na podmiocie ciążyła powinność i możliwość jego podjęcia. Materiał dowodowy zgromadzony w sprawie potwierdzał w ocenie sądu Instancji, że pozwana - jako członek zarządu - zaniechała podjęcia czynności mających na celu zwrot błędnie przelanych na konto bankowe spółki (...) środków pieniężnych, mimo że miała świadomość braku podstawy prawnej w posiadaniu przelanej kwoty oraz mimo spoczywających na niej obowiązków w zakresie prowadzenia spraw pozwanej Spółki i reprezentowania jej na zewnątrz (art. 201 i 204 k.s.h.). Powyższe wskazuje na winę i bezprawność zachowania pozwanej. Bezprawność, będąca jedną z przesłanek odpowiedzialności na podstawie przepisu art. 415 k.c. oznacza bowiem ujemną ocenę porządku prawnego o zachowaniu się sprawcy szkody. Przez „porządek prawny” rozumie się zaś nakazy i zakazy wynikające z normy prawnej (w szczególności prawa cywilnego, karnego, administracyjnego, bankowego), ale również nakazy i zakazy wynikające z norm moralnych i obyczajowych, czyli zasad współżycia społecznego. Jednocześnie, w doktrynie wskazuje się, że przykładem zaniechania sprzecznego z prawem jest niedopełnienie obowiązków wynikających z kierowania bieżącą działalnością spółki. Z kolei istotą pojęcia winy jest możliwość postawienia sprawcy zarzutu niewłaściwego zachowania się, w tym z uwzględnieniem wzorca staranności określonego w art. 355 § 1 k.c., który stanowi, że dłużnik obowiązany jest do staranności ogólnie wymaganej w stosunkach danego rodzaju (należyta staranność). Zdaniem sądu I instancji pozwana miała świadomość braku podstawy prawnej w posiadaniu przelanej na konto bankowe pozwanej Spółki kwoty. Ponadto, w momencie pokonania przysporzenia w majątku pozwanej Spółki, pozwana nie podjęła żadnych kroków zmierzających do wyjaśnienia źródła pochodzenia oraz tytułu prawnego. Pozwana nie zmieniła działania także po uzyskaniu wiedzy, że środki pieniężne zostały przelane omyłkowo i stanowią świadczenie nienależne. Jednocześnie, po otrzymaniu kwoty 93.079 zł środki znajdujące się koncie pozwanej Spółki zostały rozdysponowane przy niewykonaniu obowiązku zwrotu nienależnego świadczenia. Tym samym pozwana miała również świadomość pokrzywdzenia powoda. Możliwość postawienia pozwanej zarzutu niewłaściwego zachowania się znajduje również oparcie w tym, że pozwana pozostawała jedynym udziałowcem i członkiem zarządu Spółki, a tym samym jako jedyna miała wpływ na działania podejmowane przez Spółkę - w tym miała pełny dostęp do rachunku bankowego spółki.

Podsumowując, pozwana nie podejmując czynności w celu niezwłocznego zwrotu bezpodstawnie otrzymanej przez spółkę (...) kwoty, w sposób zawiniony dopuściła się czynu bezprawnego, którego następstwem była szkoda odpowiadająca niezwróconej powódce kwocie 93.079 zł.

W konsekwencji uznał Sąd Okręgowy, że w sprawie zaistniały przesłanki pozwalające przypisać pozwanej odpowiedzialność na gruncie art. 415 k.c.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Okręgowy na podstawie powołanych powyżej przepisów zasądził solidarnie od pozwanych na rzecz powoda kwotę 93.079 zł wraz z ustawowymi odsetkami do dnia 27 lutego 2009 r. do dnia zapłaty, o których orzeczono zgodnie z art. 481 § 1 k.c. w zw. z art. 455 k.c. (pkt 1 wyroku).

Sąd I instancji wskazał, że stosunki, których przedmiotem jest zwrot nienależnego świadczenia oraz odpowiedzialność deliktowa wchodzi bowiem - co do zasady - w zakres zobowiązań bezterminowych, tj. takich, w których termin świadczenia nie jest oznaczony ani nie wynika z właściwości zobowiązania. Pozwana U. K. (1) jako prezes zarządu Spółki została zaś wezwana do niezwłocznego zwrotu nienależnego świadczenia w dniu 26 lutego 2009 r.

Wskazał sąd, że wprawdzie odpowiedzialność pozwanych opiera się na odmiennym tytule prawnym, a przepisy prawa cywilnego nie przewidują solidarnej odpowiedzialności tych dwóch grup dłużników, jednakże zachodzi między nimi stosunek prawny zbliżony w skutkach do solidarności biernej, określanej w teorii jako solidarność nieprawidłowa bądź, jako odpowiedzialność in solidum, do której należy w drodze analogii stosować te przepisy o solidarności (art. 366 i n. k.c.), które są najbardziej zbliżone i odpowiadają celowi oraz charakterowi danego stosunku prawnego.

Rozstrzygając o kosztach procesu Sąd, wobec uwzględnienia żądania powództwa w całości, zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik sprawy, na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. oraz § 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu, zasądził solidarnie od pozwanych na rzecz powoda kwotę 3.600 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego, a w pozostałym zakresie zniósł obowiązek zwrotu kosztów procesu między stronami (pkt 2 i 4 wyroku). Jednocześnie, na podstawie art. 113 ust. 1 w zw. z art. 94 ustawy z dnia 28 lipca 2005r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Ponadto na podstawie art. 333 § 1 pkt 3 k.p.c. wyrokowi został nadany rygor natychmiastowej wykonalności w stosunku do pozwanej spółki.

Apelację od tego orzeczenia wywiódła pozwana U. K. (1), która wyrok sądu I instancji zaskarżała w całości w stosunku do pozwanej U. K. (1), tj. co do :

- pkt 1 wyroku w części obejmującej zasądzenie na rzecz powoda Skarbu Państwa - Naczelnika Trzeciego Urzędu Skarbowego w G. kwoty 93.079 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 27 lutego 2009 r. do dnia zapłaty solidarnie od pozwanej U. K. (1),
- pkt 2 wyroku w części obejmującej zasądzenie na rzecz powoda Skarbu Państwa - Naczelnika Trzeciego Urzędu Skarbowego w G. kwoty 3.600 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego solidarnie od pozwanej U. K. (1),
- pkt 4 wyroku w części obejmującej nakazanie ściągnięcia na rzecz Skarbu Państwa - Sąd Okręgowy w Gdańsku kwoty 4.656 zł tytułem kosztów sądowych solidarnie od pozwanej U. K. (1),
- pkt 5 wyroku w całości.

Zaskarżonemu wyrokowi w części objętej niniejszą apelacją zarzucała skarżąca :

- naruszenie prawa materialnego poprzez jego błędne zastosowanie tj.:

a) naruszenie art. 415 k.c. poprzez przyjęcie, iż pozwana U. K. (1) odpowiada za zobowiązanie pozwanej spółki z o.o. (...) w S. na zasadzie odpowiedzialności deliktowej za szkodę wyrządzoną zawinionym działaniem,

b) naruszenie art. 369 k.c. poprzez rozstrzygnięcie o solidarnej odpowiedzialności pozwanej U. K. (1) i pozwanej spółki (...) w S.,

- naruszenie prawa procesowego tj. art. 328 k.p.c. poprzez brak w uzasadnieniu wyroku ustosunkowania się do zarzutu nadużycia prawa (art. 5.k.c.) podniesionego na rozprawie w dniu 3.12.2013r. przez pełnomocnika pozwanej U. K. (1) jako podstawy do oddalenia powództwa wobec pozwanej ad. 1.

Mając na uwadze powyższe wносиła apelująca o zmianę zaskarżonego wyroku w zaskarżonej części poprzez oddalenie powództwa w całości w stosunku do pozwanej U. K. (1) i zasądzenie od powoda Skarbu Państwa - Naczelnika Trzeciego Urzędu Skarbowego w G. na rzecz pozwanej U. K. (1) kosztów procesu wg norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych wraz z opłatą skarbową od pełnomocnictwa, obejmujących także koszty procesu związane z postępowaniami toczącymi się w ramach niniejszej sprawy przed Sądem II instancji, zakończone postanowieniami Sądu Apelacyjnego w Gdańsku o uchyleniu postanowienia o zawieszeniu postępowania (postanowienie z dnia 28.02.2012 r., sygn. akt I ACz 108/12) i o uchyleniu postanowienia o odrzuceniu pozwu (postanowienie z dnia 28.12.2012 r., sygn. akt I ACz 1182/12) uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości, a także poprzez chylenie obowiązku ściągnięcia na rzecz Skarbu Państwa - Sąd Okręgowy w Gdańsku kwoty 4.656 zł tytułem kosztów sądowych w stosunku do pozwanej U. K. (1) oraz zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej U. K. (1) kosztów postępowania apelacyjnego.

Na rozprawie apelacyjnej 3 grudnia 2019r. apelująca zmieniła wnioski apelacyjne wnosząc o uchylenie zaskarżonego wyroku w stosunku do niej i odrzucenie pozwu ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i umorzenie postępowania oraz zasądzenie kosztów od strony powodowej na rzecz apelującej.

Powódka w odpowiedzi na apelację wniosła o oddalenie apelacji pozwanej ad 1 w całości i zasądzenie od pozwanej ad 1 na rzecz powoda kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje :

Apelacja pozwanej U. K. (1) była zasadna, choć z innych przyczyn niż wskazane w apelacji.

Na wstępie wskazać trzeba, że sąd odwoławczy w obowiązującym systemie apelacyjnym jest przede wszystkim sądem merytorycznym, a nie tylko kontrolnym. Konsekwencją tego stwierdzenia jest konieczność rozpoznania przezeń sprawy. Wymaga podkreślenia też, że sąd drugiej instancji rozpoznaje sprawę w granicach apelacji (art. 378 § 1 k.p.c.) na podstawie materiału zebranego w postępowaniu w pierwszej instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym (art. 382 k.p.c.) z tym zastrzeżeniem, że przed sądem pierwszej instancji powinny być przedstawione wyczerpująco kwestie sporne, zgłoszone fakty i dowody, a prezentacja materiału dowodowego przed sądem drugiej instancji może mieć miejsce wyjątkowo. Poza tym sąd II instancji z urzędu bierze pod uwagę nieważność postępowania. W niniejszej sprawie tej ostatniej okoliczności sąd II instancji ostatecznie nie dopatrył się.

Stosując zasadę tzw. apelacji pełnej należy stwierdzić, że obowiązkiem Sądu Apelacyjnego nie jest rozpoznanie samej apelacji, lecz ponowne merytoryczne rozpoznanie sprawy w granicach zaskarżenia. Zgodnie z uchwałą składu 7 sędziów Sądu Najwyższego w sprawie III CZP 49/07 (OSNC z 2008r., nr 6, poz. 55), której nadano moc zasady prawnej, sąd drugiej instancji rozpoznający sprawę na skutek apelacji nie jest związany przedstawionymi w niej zarzutami dotyczącymi naruszenia prawa materialnego, wiążą go natomiast zarzuty dotyczące naruszenia prawa procesowego.

Dalej należy wskazać, że sąd odwoławczy ma nie tylko prawo, ale i obowiązek dokonania własnych ustaleń faktycznych i oceny prawnej zebranego w sprawie materiału dowodowego. Jednakże w sytuacji, gdy sąd ten podziela dokonane przez sąd pierwszej instancji ustalenia faktyczne, może ograniczyć się do ich zaaprobowania i przyjęcia za własne, co czyni zadość powyższemu obowiązkowi. Mając na uwadze ekonomikę procesową, sąd II instancji pragnie wskazać, że wydane przez siebie orzeczenie oparł na dokonanych ustaleniach faktycznych sądu I instancji, które to ustalenia ostatecznie aprobuje i przyjmuje za własne, jak również zastosowaną przez ten sąd wykładnię prawa materialnego i procesowego pomimo prowadzenia postępowania dowodowego przed sądem II instancji, które jednak nie doprowadziło do dokonania odmiennych ustaleń faktycznych, jak i innych wniosków w zakresie oceny prawnej.

Jak już wskazano sąd II instancji jest sądem merytorycznym, a więc orzeka stosownie do treści art. 316 § 1 k.p.c. po zamknięciu rozprawy i wydaje wyrok, biorąc za podstawę stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy przed

tym sądem. Stan rzeczy o jakim stanowi cytowany przepis obejmuje zarówno stan faktyczny, ustalony w danej sprawie jak i stan prawny.

Pomiędzy orzekaniem przez sąd I instancji, a zamknięciem rozprawy przed sądem II instancji w stanie faktycznym nastąpiły istotne zmiany, które miały wpływ na podstawę faktyczną orzekania.

Jak ustalił sąd II instancji przeciwko pozwanej U. K. (1) wpłynął akt oskarżenia o popełnienie występku z art. 284 § 1 k.k., tj przywłaszczenia kwoty 93.079 zł na szkodę powoda (dowód k. 397-407). Postępowanie to zakończyło się prawomocnym skazaniem pozwanej U. K. za ten czyn wyrokiem Sądu Rejonowego w Sopocie z dnia 8 grudnia 2015r. w sprawie II K 89/12, który został utrzymany w mocy wyrokiem Sądu Okręgowego w Gdańsku z dnia 24 maja 2016r. w sprawie V Ka 289/16. W orzeczeniu karnym pozwana U. K. (1) została zobowiązana do naprawienia szkody poprzez zapłatę na rzecz Skarbu Państwa - Trzeciego Urzędu Skarbowego w G. kwoty 93.079 zł (pkt III wyroku Sądu Rejonowego w Sopocie - dowód k. 481). Postępowanie apelacyjne na czas trwania tego postępowania pozostawało zawieszane. Po jego podjęciu sąd II instancji powziął wiadomość, że Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy w Warszawie X Wydział Gospodarczy dla spraw Upadłościowych Naprawczych postanowieniem z dnia 12 sierpnia 2015 r., sygn. akt X GU 780/15 ogłosił upadłość pozwanej U. K. (1) jako osoby fizycznej nieprowadzącej działalności gospodarczej, obejmującą likwidację majątku dłużnika. Sprawa została wpisana do repertorium pod sygn. akt X GUp 376/15. Postępowanie apelacyjne z tej przyczyny ponownie zostało zawieszane (k. 503). W trakcie postępowania upadłościowego powód zgłosił swoją wierzytelność z niniejszego postępowania - zasądzoną nieprawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Gdańsku w sprawie I C 552/13 na kwotę 93.079 zł, którą syndyk uznał i umieścił na liście wierzytelności z dnia 12 września 2016r., a Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy w Warszawie Wydział Gospodarczy dla spraw upadłościowych i restrukturyzacyjnych postanowieniem z dnia 10 listopada 2016r. zatwierdził (dowód k. 487). Postępowanie upadłościowe zakończyło się prawomocnym postanowieniem z dnia 13 lipca 2018 r., gdzie Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie, X Wydział Gospodarczy dla spraw upadłościowych i restrukturyzacyjnych postanowił umorzyć zobowiązania U. K. (1) bez ustalania planu spłat, obciążając Skarb Państwa tymczasowo pokrytymi kosztami postępowania oraz określił, że nie ulegają umorzeniu zobowiązania, o których mowa w art. 491²¹ ust, 2 ustawy z dnia 28 lutego 2003 roku - Prawo upadłościowe i naprawcze (dowód odpis postanowienia k. 529). Po zakończeniu postępowania upadłościowego w stosunku do U. K. (1) sąd II instancji podjął niniejsze postępowanie (k. 530) i dalej procedował w sprawie wyjaśniając też m.in. kwestię reprezentacji Skarbu Państwa w niniejszym postępowaniu.

Wobec tych ustaleń w zakresie stanu faktycznego należało rozważyć znaczenie wydanych przedstawionych wyżej orzeczeń.

Na wstępie należy odnieść się do orzeczenia - postanowienia z dnia 13 lipca 2018 r. Sądu Rejonowego dla m.st. Warszawy w Warszawie X Wydziału Gospodarczego dla spraw upadłościowych i restrukturyzacyjnych, gdzie sąd ten postanowił umorzyć zobowiązania U. K. (1) bez ustalania planu spłat, obciążając Skarb Państwa tymczasowo pokrytymi kosztami postępowania oraz określił, że nie ulegają umorzeniu zobowiązania, o których mowa w art. 491²¹ ust, 2 ustawy z dnia 28 lutego 2003 roku - Prawo upadłościowe i naprawcze.

Zgodnie z dyrektywą upadłości konsumenckiej, a takiej poddała się pozwana U. K. (1), określoną w art. 2 ust. 2 prawa upadłościowego oddłużenie, rozumiane jako umorzenie szeroko pojętych zobowiązań dłużnika (zarówno prywatnoprawnych, jak i publicznoprawnych), stanowi naczelny cel postępowania. Funkcja windykacyjna, a więc zaspokojenie roszczeń wierzycieli, jest drugorzędym celem, który podlega realizacji jedynie w miarę możliwości.

Należy stwierdzić, że z chwilą uprawomocnienia się postanowienia sądu o umorzeniu całości niezaspokojonych w postępowaniu zobowiązań upadłego wygasają one. Nie mogą być więc skutecznie dochodzone. Skoro sąd upadłościowy wierzytelność z niniejszej sprawy zgłoszoną do masy, a następnie wciągniętą na listę wierzytelności i uznaną (a więc co do której przesądzono o jej istnieniu co do zasady i wysokości) umorzył, oznacza to jej wygaśnięcie, a więc odpadła na chwilę wyrokowania w niniejszej sprawie podstawa prawna do jej dochodzenia od pozwanej U. K. (1).

Z tej przyczyny sąd II instancji na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok w punkcie 1 i oddalił powództwo w stosunku do pozwanej U. K. (1) (pkt I podpunkt a in fine wyroku sądu I instancji). Przyjęcie takiego rozwiązania skutkowało też tym, że nie może być już mowy o odpowiedzialności pozwanych (spółki (...)) i U. K. (1) na zasadzie solidarności, czy ewentualnie in solidum), albowiem nie występowała tu już żadna więź odpowiedzialności między pozwanymi, co skutkowało potrzebą zmiany zaskarżonego wyroku, tak by przyjąć jedynie samodzielną odpowiedzialność, tak za roszczenie główne, jak poboczne pozwanej spółki (...). Stąd zmiana zaskarżonego wyroku w punktach 1, 2 i 4, gdzie sąd zmienił zaskarżony wyrok zasądzając wskazane tam kwoty jedynie od spółki (...) (pkt I podpunkty a, b i c wyroku sądu II instancji).

Sąd Apelacyjny uznał też za zasadne zmienić rozstrzygnięcie o kosztach procesu między stronami. Na skutek zmiany orzeczenia sądu I instancji przez sąd apelacyjny pozwana U. K. (1) ostatecznie wygrała postępowanie przed sądem I instancji w stosunku do strony powodowej, albowiem żądanie powódki w stosunku do U. K. (1) zostało oddalone, a więc była ta pozwana stroną wygrywającą postępowanie I instancyjne. Tak więc z uwagi na wynik sprawy winna strona powodowa zwrócić pozwanej U. K. (1) należne jej koszty procesu w myśl art. 98 § 1 k.p.c., które w tym postępowaniu sprowadzały się do kosztów zastępstwa procesowego pozwanej. Jednakże w ocenie sądu II instancji takie rozstrzygnięcie nie byłoby sprawiedliwe. Do oddalenia powództwa w stosunku do U. K. (1) nie doszło na skutek niezasadności pierwotnie zgłoszonego roszczenia kierowanego przeciwko niej przez stronę powodową w tym postępowaniu. Wręcz przeciwnie jego zasadność została uznana nie tylko przez sąd I instancji ale też w postępowaniu upadłościowym, gdzie została uznana i wciągnięta na listę wierzytelności do zaspokojenia, a na skutek innych zdarzeń - efektu wynikającego z ostatecznego rozstrzygnięcia sądu w postępowaniu upadłościowym, gdzie sąd ten stwierdził brak możliwości jej zaspokojenia w ostateczności umorzył tą należność w stosunku do U. K. (1). W tych okolicznościach Sąd Apelacyjny uznał, że zachodziły w sprawie szczególne okoliczności z art. 102 k.p.c., które pozwoliły nie obciążać powoda kosztami zastępstwa procesowego należnymi pozwanej U. K. (1).

Wobec powyższego rozstrzygnięcia w zakresie kosztów niezasadna była apelacja pozwanej w tym zakresie, gdzie pozwana domagała się zasądzenia kosztów na swoją rzecz. Stąd w tym zakresie apelacja pozwanej U. K. (1) na mocy art. 385 k.p.c. została oddalona. O kosztach postępowania apelacyjnego sąd II instancji orzekł na tej samej podstawie co przy zmianie rozstrzygnięcia o kosztach w postępowaniu I instancyjnym zmieniając punkt 5.

Na koniec sąd II instancji pragnie zwrócić uwagę, że mimo umorzenia przez sąd upadłościowy zobowiązania będącego przedmiotem niniejszego postępowania, nie została umorzona wierzytelność strony powodowej do powódki wynikająca z prawomocnego wyroku karnego Sądu Rejonowego w Sopocie z dnia 8 grudnia 2015r. w sprawie II K 89/12 (utrzymanego w mocy wyrokiem Sądu Okręgowego w Gdańsku z dnia 24 maja 2016r. w sprawie V Ka 289/16), gdzie w orzeczeniu tym pozwana (skazana) U. K. (1) została zobowiązana do naprawienia szkody z tytułu popełnionego przestępstwa poprzez zapłatę na rzecz Skarbu Państwa - Trzeciego Urzędu Skarbowego w G. kwoty 93.079 zł (pkt III wyroku Sądu Rejonowego w Sopocie). Zgodnie bowiem z treścią pkt 2 postanowienia z dnia 13 lipca 2018 r. Sądu Rejonowego dla m.st. Warszawy w Warszawie X Wydziału Gospodarczego dla spraw upadłościowych i restrukturyzacyjnych sąd ten określił, że nie ulegają umorzeniu zobowiązania, o których mowa w art. 491²¹ ust. 2 ustawy z dnia 28 lutego 2003 roku - Prawo upadłościowe i naprawcze. Wśród tych zobowiązań są zobowiązania zapłaty naprawienia szkody wynikającej z przestępstwa stwierdzonego prawomocnym orzeczeniem. Z taką sytuacją będziemy mieli do czynienia w niniejszej sprawie.

Na oryginale właściwe podpisy.